

Abstrakt (česky)

Disertační práce se zabývá pojmem viny a provinění v kontextu současné anglosaské etiky. Navazuje přitom na vývoj od 50. let 20. století, kdy došlo k systematické kritice jednostranného zájmu dosavadní tradice o epizodické jednání a jeho správnost či zavrženíhodnost. Během následného rozvoje etiky ctností a rozšíření předmětu etiky na charakter a život člověka byla současně rehabilitována oblast morální psychologie, a tím i oblast nahodilých aspektů morální zkušenosti. Tento vývoj v etice představuje první kapitola, zatímco kapitola druhá se zabývá otázkou, jaký dopad má rozšíření předmětu etiky na pojetí morálního soudu a zodpovědnosti. Uvidíme, že pojem zodpovědnosti se rozděluje na zodpovědnost za (vnitřní) chybu jednajícího, již se zabývá zbytek druhé kapitoly, a zodpovědnost za provinění samotné. Právě na pojetí zodpovědnosti za provinění a na problémy vznikající kvůli komplexnímu vztahu tohoto pojmu k náhodě a nahodilosti se zaměřuje zbytek práce.

Prvním problémem je vztah člověka k jeho vině. Vina vzniká skrze zavrženíhodné jednání, za které člověka můžeme činit zodpovědným, tj. kdy můžeme přenést hodnocení z činu na jednajícího. Tento přenos je možný pouze u dobrovolného jednání, jehož podmínky definujeme ve třetí kapitole. Viníkovi však vyčítáme kromě vnitřní chyby – dobrovolného zavinění – i čin jako takový. Ve čtvrté kapitole se obrátíme k otázce vztahu těchto dvou aspektů viny. Zatímco v epizodickém pojetí jednání nebylo možné přemostit vnitřní a vnější aspekt viny, rozšíření předmětu etiky nám dává nové prostředky, jak jejich vztah uchopit, a to prostřednictvím retrospektivních reakcí člověka na vlastní vinu. Vyčítáme si ve výčitkách svědomí špatný charakter, nebo čin jako takový a to, kým jsme se oním činem stali? Na analýze příběhu Dmitrije Karamazova ukážeme vzájemnou propojenost charakteru a jednání: dobrovolný čin na jedné straně vyplývá z charakteru a identity jednajícího, ale zároveň jimi není plně určen a může tento charakter zásadním způsobem změnit.

Pojetí zodpovědnosti za provinění však může být výrazně ovlivněno způsobem, jímž k provinění dochází. V páté kapitole se tak obrátíme k druhému problému viny: k podobám a typům morálního selhání. Ukážeme, že etické teorie úzce zaměřené na epizodu činu a silné pojetí zodpovědnosti nemohly uchopit důležitý typ provinění, který se vyznačuje umenšenou aktivitou: provinění v sebeklamu. V páté kapitole probereme jeho historickou souvislost s akrazií a dalšími typy provinění a představíme definici sebeklamu v rámci filosofie mysli. V šesté kapitole popíšeme svěbytnou podobu tohoto typu provinění bez úmyslu na základě detailního zkoumání provinění bankéře Bulstrodea z románu *Middlemarch*. Analýzu Bulstrodeova provinění v sebeklamu završíme argumentem, že přes chybějící úmysl a velký vliv náhody je Bulstrodeovo jednání dobrovolné, a může tedy za něj být činěn zodpovědným.